
Lukács evangéliuma

Jézus a názáreti zsinagógában

¹⁴Jézus most a Lélek erejével visszatért Galileába. Híre elterjedt az egész környéken. ¹⁵Tanított a zsinagógákban, és mindenki magasztalta. ¹⁶Amikor Názáretbe ért, ahol nevelkedett, szombaton szokása szerint bement a zsinagógába, és felolvasásra jelentkezett. ¹⁷Izajás próféta könyvét adták neki oda. Szétbontotta a tekercset, és épp azon a helyen, ahol ez volt írva: ¹⁸„Az Úr lelke van rajtam, azért kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek. Elküldött, hogy hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy szabadon bocsássam az elnyomottakat,¹⁹és hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét.”²⁰Összetekerte az Írást, átadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött.²¹S elkezdte beszédét: „Ma beteljesedett az Írás, amit az imént hallottatok.”²²Mindenki helyeselt neki, és csodálkozott a fönséges szavakon, amelyek ajkáról fakadtak. „De hát nem József fia?” - kérdezték.²³Így szólt hát hozzájuk: „Biztosan ezt a mondást szegezitek majd nekem: Orvos, magadat gyógyítsd! A nagy tetteket, amelyeket - mint hallottuk - Kafarnaumban végbevittél, vidd végbe itt, a hazádban is!”²⁴ Majd így folytatta: „Bizony mondom nektek, hogy egy prófétát sem látnak szívesen a saját hazájában.”²⁵ S igazán mondom nektek, sok özvegy élt Izraelben Illés idejében, amikor az ég három évre és hat hónapra bezárult, úgyhogy nagy éhínség támadt az egész földön.²⁶De közülük egyikhez sem kapott Illés küldetést, csak a szidoni Száreptában élő özvegyasszonyhoz.²⁷ Ugyanígy Elizeus próféta korában is sok leprás élt Izraelben, s egyikük sem tisztult meg, csak a szír Naamán.”²⁸Ezt hallva mind haragra gerjedtek a zsinagógában.²⁹ Felpattantak, kiűzték a városon kívülre, és fölvezették arra a hegyre, amelyen városuk épült, a szakadék szélére, hogy letaszítsák.³⁰De ő áthaladt köztük és eltávozott.

¹ Iz 61,1 - 2

Előadó: Ft. Negyela Zoltán káplán

Fontosabb kifejezések, fogalmak

Tanított a zsinagógákban, és mindenki magasztalta – A szentírási szöveg, főleg a prófétai rész olvasása és magyarázata minden izraelita férfi számára lehetséges, sőt bizonyos esetekben kötelező is volt. Lukács nem írja le a zsinagógai istentisztelet minden részletét, csupán azokra a mozzanatokra tér ki, amelyek Jézust és az Ő bemutatkozó fellépését érintik.

A szombati liturgia felépítése Jézus idejében: a közösség először a Második Törvénykönyv 6, 4-6 tartó részt imádkozta el, majd a „tizennyolc áldás”következett. Ezt követte a szoros értelemben vett istentisztelet, amelynek első része a Tóra /törvény/ egy – egy szakaszának a felolvasása képezte, a második részben pedig a prófétáktól olvastak fel egy – egy részletet. A felolvasás állva történt a felolvasóállványnál, mely a zsinagóga központi helyén állt. A bibliai szövegeket héberül olvasták fel, majd magyarul összefoglalták és magyarázták. A magyarázatot ülve végezték és erre is lehetett jelentkezni, mint a felolvasásra, de csak férfi végezhet. Az istentisztelet menetét a zsinagógai elöljáró /rabbi/ végezte. Általában Ő kérte fel az olvasókat, magyarázókat, s Ő hozta le a szolgálva a tóratekerccset a „Tóra-Szekrényből”, melyben a szentírási szövegeket őrizték.

Szombat – „sabbat”- hat nap alatt teremtette Isten a világot, a hetedik napon megpihent. Mózes V. könyve: „Őrizd meg a szombat napját” – mely nemzeti emlék, visszaemlékezés is egyben az egyiptomi kivonulásra. A zsidó ünnepek mindig előző este napnyugtakor köszöntenek be és másnap napnyugtáig tartanak. A zsidóság a völegény, a szombat a mennyasszony. „A megőrzés és a megemlékezés szavai egyszerre hangzottak el a Sionon.” – ez a dal kezdete, amivel köszöntik a szombatot.

Mai szombati ünneplés menete: a háziasszony már csütörtökön elkezd készülődni /Kr. u. 4. században Hilél rabbi szerkesztett meg egy zsidó naptárt, amelyben jelezve van, hogy mikor kerül a szombat beállóvá/. Mindennel el kell készülnie, amikor beáll a szombat, az asszony meggyújtja a gyertyákat. A zsidó hagyomány azt mondja, hogy minden olyan parancsolat, amely időhöz van kötve, nem vonatkozik az asszonyra. A ház asszonya annyi gyertyát gyújt, ahány főből áll a család. A gyertyagyújtás után semmilyen olyan tevékenység nem végezhető, ami a szombattal ellenkezik / a nő ezzel a cselekedettel engesztelést szerez Éva bűnéért/. A férfiak elmennek a zsinagógába, addig az asszony őrzi a gyertyákat. Miután hazaérkeznek, leülnek a terített asztalhoz. Első feladata ez után a családfőnek, hogy megáldja a gyerekeket. /Más áldást mond a fiúknak, és más áldást a lányoknak./ A családfő énekel egy éneket: „A dicséretes asszony...”, majd megmossák a kezüket /3X a bal és 3X a jobbat – közben is áldást mondanak/. Ezt követően a családfő elmond egy áldást a borra és egyet a kalácsra, majd megtöri és a sóba mártva megeszi, és egy – egy sóba mártott kalácsot átad a család többi tagjának is.

A szombati nap: 39 olyan munkafajta van, amely tiltott szombaton, mert 39 munkafajta volt a zsidó szentély építése során. Ebből a Szentírás kettőt említ: nem szabad tüzet gyújtani és lakóhelyet elhagyni. Három étkezés van: péntek este, szombat délben, szombat szürkületkor. Van „sabbat platni” – a tűzhelyet péntek este bekapcsolják és szombat estig úgy hagyják, ugyanis így tudnak meleget enni, mert két étkezés meleg kell hogy legyen, egy pedig hideg. /A vallásos zsidó emberek hétköznap nem ettek húst, önmagukkal és egymással foglalkoztak/. A szombat napján nem lehet mobil telefont, televíziót használni... Vacsora után lefekvés.

Előadó: Ft. Negyela Zoltán káplán

Péntek estétől nem foghatnak pénzt és nem köthetnek üzletet. Szombaton először a családfő megy el a templomba, majd a család többi tagja követi a zsinagógába. A heti szakasz felolvasása /a tóra 54 heti szakaszra van felosztva – vannak iker szombatok, amikor heti alkalommal nem egy, hanem két szakaszt olvasnak fel/. A tóra olvasási asztalra teszik a tekercset, két ember van jelen, egyik mutatja a szöveget, a másik olvassa vagy éneklí. Csak férfiakat hívnak fel olvasni – általában 7 +1 főt szoktak felhívni. A felolvasót a héber nevének szokták felhívni, amit a circumsciókor/körülmetélés/ kap meg. A sírkőrés is a héber név kerül fel. Kizárólag 13. évét betöltött fiú léphet a felolvasóasztalhoz. Miután föllépett, mond egy áldást, majd felolvassa a kijelölt szakaszt, majd mond egy másik áldást és ezután következik az egyéni áldások ideje /ekkor következik az adományozás – mire és mennyit, azt az adományozó dönti el/. Minden egyes heti szakaszhoz kapcsolódik a próféták közül egy rész, mely valamilyen módon kapcsolódik vagy megegyezik a heti szakasszal. A délelőtti istentisztelet után, asztalnál áldást mondanak és süteményt fogyasztanak. Száz áldást kell a családfőnek a szombati nap elmondania. Ezután elfogyasztják a szombati ebédet. Előételnek egy hagymával elkészített tojásos keveréket fogyasztanak. Ezt hidegen, majd ezt követően jön a meleg „sabb”- babos meleg étel.

Szombat délután elmennek a délutáni imára, mely után asztalhoz ülnek, ez az étkezés a hideg étkezés. Ezt követően tanulnak fél órát – az előző heti szakaszból, majd énekelnek. Ez után van az esti ima. Ezt követi a HABDALA szertartás /valamit elváltatni/, mely jelzi, hogy a szentet elkell választani a profántól. Megfogja a boros kelyhet, majd megáldja a bort, majd a fűszert, majd ebbe beleszippant és ezt a fűszert tovább adja a család többi tagjának, majd a gyertyák fölött is áldást mond. A borból egy picit kiönt egy tálba és ezzel eloltja a gyertyát. Ekkor azt mondják: „SABBAT SALOM”. A tálon megmaradt borba belemártják a kezüket, majd azt a zsebükbe és a fejükre teszik, hogy legyen pénzük és értelmük. A szombat volt az, ami megtartotta a zsidóságot, megőrizte a zsidó népet és a zsidóságot. A zsidóság nem csak ortodox, hanem reform (liberális) és konzervatív irányzatokból áll.

A szombati utazás kérdése: Akik a lakhely szerint 20 percnél többre laknak a zsinagógától, azok autóba ülhetnek. A magánélet szentsége mindenképpen előbbre való. A család szexuális életének vannak előírásai: ha a feleség tiszta állapotba van, akkor pénteken és szombaton este együtt kell, hogy legyen férjével – ez előírás. A szombat a család számára az öröm és az isteni megszentelés napja, melyben a család kizárja a külvilágot és csak saját magukkal foglalkoznak és az Úrral – tehát testi és szellemi pihenést jelent.

„Szokása szerint” – jelzi, hogy Jézus, mint vallásos zsidó ifjúkorától kezdve rendszeresen részt vett a zsinagógai istentiszteleteken. Ismerte és tisztelte a törvényeket és a zsidó szokásokat, mint hithű izraelita.

Zsinagóga – a görög sünagoga szóból származik. A görögül beszélő zsidóság és az Újszövetség szóhasználatában az az épület, amelyben a zsidók imádkozni és Írást hallgatni, illetve magyarázni gyűlnek össze. A jeruzsálemi templom pusztulásával illetve a Babilonba hurcolással a száműzetésben élők kultusz nélkül maradtak. Érthető tehát, hogy az áldozattal szemben kialakult egy imádságra és tanításra épülő új istentiszteleti forma. A régebbi időkben a Tóra – szekrény, melyet a Jeruzsálem felé eső oldalon helyeztek el, mozgatható volt. Kr. u. a 4.-századtól a Tóra – szekrényt rögzítették, és kialakítottak neki egy Jeruzsálem felé eső apszist, a homlokzat pedig az ellenkező oldalra került. Három hajóra osztották, körös – körül a fal mentén 3 oldalon kőpadokat helyeztek a férfiak számára. A Szentírás felolvasására szolgáló emelvény az imaterem közepén állt.

Előadó: Ft. Negyela Zoltán káplán

Izajás próféta – A biblikusok szerint három Izajás prófétát különböztetünk meg. Maga Izajás próféta fogság előtt tevékenykedhetett Jeruzsálemben. Őt Proto – Izajásnak nevezzük. A második személy, aki Izajás néven hirdette Isten szavát, azaz prófétált, a babiloni fogságban tevékenykedett. Érdekessége és érdeme, hogy hirdette a Messiás eljövételét. Őt Deutero – Izajásnak nevezik. A harmadik személy a fogság után tevékenykedett. Őt Tritó – Izajásnak nevezik, s róla van szó ebben a fejezetben is. Ugyanis, amit Jézus felolvasott a 61. fejezetből, a próféta saját küldetését ismertette, melynek lényege, hogy Jeruzsálem szegényeinek és elnyomottainak szabadulást hirdessen.

„Az Úr lelke van rajtam, azért kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek. Elküldött, hogy hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy szabadon bocsássam az elnyomottakat,¹⁹ és hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét.” - Az ősegyház a próféta szavaiban Jézus messiási küldetésének és felkenésének a hirdetését látta. Az idézet ugyanakkor teljesen megfelel Jézus küldetéstudatának, hiszen Ő azt tartotta fő feladatának, hogy a szegények és elnyomottak számára meghirdesse Isten üdvözítő uralmának elérkezését. Ezt tükrözik vissza a boldogmondások (Lk 6, 20 – 23). Jézus a bűnbocsánattal szabadulást ad a bűn fogságában élőknek, tanításával pedig lehetővé teszi a helyes látást, vagyis Istennek igaz ismeretét. A két értelem nem független egymástól, hiszen a bibliai felfogás szerint a fizikai fájdalom és nyomor, illetve az Istentől való eltávolodást jelentő bűn között okozati összefüggés van. Jézus küldetése éppen az, hogy orvosolja a bűn minden következményét, a lelkit és testit egyaránt.

„Egy prófétát sem látnak szívesen a saját hazájában” – a 24. versben Jézus közmondást idéz, amelyhez hasonló kijelentést Márk változatában is találunk /Mk 6,4/. A prófétasorsra vonatkozik, amelyet Jézusnak is meg kell tapasztalnia. Ahogy a prófétákat nem fogadta be saját közvetlen környezete, úgy Őt sem. Jeremiást kifejezetten halállal fenyegették meg szülőföldjén /Jer 11,21/. Ebből következik az, hogy Jézus nem Názáretben, hanem az idegennek számító Kafarnaumban, valamint Galilea más városaiban és falvaiban működik majd.